

ÖĞRETMENLİK MESLEĞİNİN GELECEĞİ ÜZERİNE BİR ÖNGÖRÜ DENEMESİ

*Cihat YAŞAROĞLU**

Geliş: 21.01.2018 / Kabul: 27.02.2018

Öz

Günümüz dünyasının en belirgin özelliklerinden birisi de hemen hemen her alanda hızlı değişimlerin olmasıdır. Bu değişimler hem bireysel hem de toplumsal hayatı etkilemekte, toplumsal kurumlar da bu değişimden etkilenmektedirler. Eğitim kurumu, bu değişimler karşısında belki de an fazla ve en kolay değişim gösteren kurumlardan birisi olarak karşımıza çıkmaktadır. Elbette ki bu değişimleri zorunlu kılan bazı sebepler de vardır. Yapılan bu kuramsal çalışma, hızla değişen dünyada öğretmenlik mesleğinin bu değişimlerle ilişkisini, gelecekte öğretmenlik mesleği ile ilgili teorik bilgilere yer vermektedir. Öğretmenlik mesleğinde; teknoloji, eğitim yatırımları, sosyal değişimler, toplumsal talepler, anne baba etkisi, öğrencilerdeki değişim, kitle iletişim araçları, kalite arayışları vb. sebeplerden dolayı değişim zorunlu olmaktadır. Öğretmenlerin değişimini gerekli kılan etmenler sadece bu sayılanlarla sınırlı değildir. Daha pek çok sebep, öğretmenlerin de değişimini gerekli kılmaktadır. Yakın gelecekte muhtemel bütün değişimler, öğretmenlik mesleğinin de geleceğini tehdit edebilir boyutlara ulaşabileceği iddia edilmektedir. Yapılan bazı çalışmalarda özellikle eğitim teknolojilerinin bütün eğitim faaliyetlerinde kullanılması öğretmenlik mesleğinin ortadan kalkabileceği şeklinde yorumlanırken, bazı çalışmalarda da toplumsal bir varlık olan ve duygu boyutu olan insanın bireysel ve toplumsal ihtiyaçları da gelecekte eğitimin öğretmensiz olamayacağını göstermektedir. Bu çalışmada varılan sonuca göre öğretmenlik mesleği gelecekte ortadan kalkmaz ama öğretmenlerin rolleri ve statülerinde değişiklikler olacaktır.

Anahtar Kelimeler: Öğretmenlik mesleği, Gelecekte eğitim, Gelecekte öğretmen

AN FORESIGHT ATTEMPT ON THE FUTURE OF THE TEACHING PROFESSION

Abstract

One of the most prominent features of today's world is that there are rapid changes in almost every area. These changes affect both individual and social life, and social institutions are also affected by this change. The educational institution, as a result of these changes, is perhaps one of the most readily and easily changing institutions. Of course, there are some reasons why these changes are necessary. This theoretical study makes it clear that the teaching profession in the rapidly changing world relate

* Doç. Dr., Bingöl Üniversitesi, Psikoloji Bölümü, cyasaroglu@bingol.edu.tr.

Cihat Yaşaroğlu - Öğretmenlik Mesleğinin Geleceği Üzerine Bir Öngörü Denemesi

to these changes and the theoretical knowledge about the teaching profession in the future. In the teaching profession; technology, education investments, social change, societal demands, parental influence, change in students, mass media, search for quality, etc. change due to reasons is compulsory. It is not limited only to these factors that make teachers' change necessary. Many other reasons also require teachers to change. It is claimed that all possible changes in the near future can reach the dimensions that threaten the future of the teaching profession. In some studies, especially the use of educational technologies in all educational activities is interpreted as a teaching profession that can be done away with. In some studies, the individual and social needs of a person who is a social entity and emotional dimension can not be educated without education in the future. According to the results of this research, the teaching profession does not exist in the future, but there will be changes in the roles and statutes of the teachers.

Keywords: Teaching profession, Future education, Future teacher

Giriş

Hiçbir toplum durgun ve hareketsiz değildir. Her toplumda sürekli olarak bir dinamizm, bir değişme görülür. Ancak bu değişme her alanda ve her zamanda açık ve kesin olmadığı gibi, hız bakımından da her devirde aynı değildir. Toplumsal değişimin odağında hem etkileyen hem de etkilenen durumda olan insan yer alır. Yenileşme dediğimiz şey hem yeni usuller hem de yeni düşünceler ortaya çıkarır. Bu yüzden eskiye karşı bir meydan okuma söz konusu olur. Yenileşme konusunda eğitimin iki işlevi ön plana çıkmaktadır. Bunlardan birincisi yenilikçi elemanlar sağlamak, ikincisi ise asgari uyumsuzluklarla gerekli değişimleri sağlamaktır (Çalık, 2004:69; Fidan & Erden, t.y.; Tezcan, 1997). Bu durum tüm mesleklerin olduğu gibi öğretmenlik mesleğinin geleceği ile ilgili bazı soruları da akla getirmektedir. Acaba öğretmenlik mesleğini nasıl bir gelecek beklemektedir? Öğretmenliğini etkisi artacak mı, azalacak mı yoksa öğretmenlik mesleği diye bir meslek kalmayacak mıdır gibi sorular akla gelebilmektedir. Ancak bilinmelidir ki; 10 ya da 20 yıl sonra öğretmenlik mesleğinin nasıl olacağı ile ilgili kimsenin elinde kristal küre bulunmamaktadır (Whitehead, 2003).

Açık bir sistem olan eğitim, öğrencilerin davranışlarında kalıcı izli davranış değişikliği meydana getirme süreci olarak nitelendirilmektedir (Ertürk,

1972). Eğitim ve öğretim faaliyetlerinin yürütüldüğü okul, öğrencilerin mezuniyetten sonraki yaşama hazırlanmalarına yardımcı olmalıdır (Jukes, McCain, & Crockett, 2010). Radikal değişim zamanlarında gelecekle ilgili paradigma felci yaşayabiliriz. Karşılaştığımız değişimler, severek yaptığımız bazı şeyleri ve düşünceleri terk etmemize neden olabilir. Eğitim için gelecekteki hedefleri özetlerken bu hususu göz önünde bulundurmamız gerekmektedir (Jukes vd., 2010). Sürekli ve dinamik bir değişim, bütün sistemleri etkilediği gibi eğitim sistemini de etkilemektedir.

Değişimin süratle geliştiği, rekabetin yoğunlaştığı, küreselleşmenin her alanda etkili olduğu, bireyler, kurumlar ve uluslar için fırsatların ve risklerin arttığı bir dönemde yaşamaktayız (MEB, 2008). Bu değişim durup dururken gerçekleşmez. (1) Bilim ve teknikteki gelişmeler, (2) bilgiye ulaşma, kullanma, değerlendirip geliştirme, (3) insanın çözmek zorunda olduğu sorunlar ve gereksinimler ile (4) kendini gerçekleştirme (Sönmez, 1998) değişimi gerektiren ve geleceğin yaşamını büyük oranda etkileyecek olan değişkenler olarak sıralanabilir. Örneğin bilginin toplanması, işlenmesi, aktarılması, kullanılması ve yeni bilgi üretimine yönelik her alanda bilgi ve iletişim teknolojisinde sıçramalar yaşandığı bir dönemdeyiz. Bu süreç eğitim programlarında, bireyin ve toplumun beklentilerinde de bir dizi değişiklikler ve bazı yeniliklere neden olmaktadır. Değişimin beraberinde getirdiği bazı sorunların çözüm arayışları eğitim sisteminin en dinamik ögesi olan öğretmen ögesinin de değişimini gerekli kılmaktadır (Ersoy, 2002: 52). Yine bu bağlamda, değiştirilen programlar, öğrencilerin; merak sahibi, yenilikçi ve ekip çalışması yapabilecek niteliklerde yetiştirilebilmesi için geliştirilen programların uygulanabilmesinde en önemli görev öğretmenlerindir (MEB, 2008).

Gelecekte öğretimin neye benzeyeceği, bir ölçüde, bireysel ya da toplu anlamda üretebileceğimiz politikalara bağlıdır. Daha üretilmemiş teknolojiler düşünülmezsiniz, öğretim, öğretmekle yükümlü olan kimselerin değerlerine, bilgi, beceri, sorumluluk ve öğrencileri ile ilgili hedefleriyle bağlantılı olacaktır (Whitehead, 2003). Özellikle teknoloji bağlamında değişim değerlendirildiğinde, robotların sınıf ortamlarında kullanılması gibi teknolojinin eğitime entegre edildiği durumlarda özellikle öğretmenlik mesleği ile ilgili bir takım değişimlerin olabileceği söylenebilir.

Öğretmen yetiştirme konusunda reform hareketleri olmasına rağmen, öğretmenler halen bir önceki dönem öğretmenlerin yaptıklarının aynısını yapmaktadırlar. Sınıflar teknoloji ile donatılmış iken, öğretmenler yine de geleneksel sayılan yöntemleri kullanmaktadırlar. Öğretmenler, yapıla gelen yöntemlerle devam ederlerse öğrencilerden değişim beklemememiz gerekir. “Her zaman yaptığını yaparsan, her zaman aldığın sonucu alırsın.” (Harwell, 2003).

Bu çalışmanın temel amacı, gelecek zaman diliminde nasıl bir eğitim ortamının olabileceği ve bu ortamda öğretmenlik mesleğindeki değişimin hangi yönde olabileceği ile ilgili bir öngöründe bulunmaktır. Bu amaçla öncelikle genelde eğitimin, özelde ise öğretmenlik mesleğinin gelecekte nasıl olabileceği ile ilgili eserler incelenmiş, ilgili literatür esas alınarak olası durum üzerine yazılanlar tasnif edilerek bir sonuca ulaşılmaya çalışılmış ve tartışılmıştır. Bu bağlamda önce değişim kavramından ve değişimi zorunlu kılan sebepler, günümüz eğitim ortamında teknoloji kullanımına örnekler sunulmuştur.

Değişimi Zorunlu Kılan Sebepler

Tüm meslek alanlarında olduğu gibi öğretmenlik mesleğinde de gelişimi ve değişimi zorunlu kılan bazı sebepler vardır. Bu sebepler şu şekilde ifade edilebilir:

Sosyal Değişmeler ve Toplumun Talepleri

Hızlı ve derinlemesine olan sosyal değişmeler, günümüz eğitim kurumlarını, eğitim sistemini ve öğretmen rollerindeki değişimi zorunlu kılmaktadır. Günümüzdeki eğitim, 20 yıl öncesinin eğitiminden daha zor olmakta, günümüz öğretmenlerini ise gelecekteki yeni roller beklemektedir. Toplumun öğretmenden beklentileri değişmekte, öğretmen de rollerini değiştirmek zorunda kalmaktadır. Sosyal değişmeler sonucu veliler, öğrencilerin sadece günün ihtiyaçlarını değil, aynı zamanda gelecekle ilgili olan ihtiyaçlarının da karşılanması gerektiğini belirtmekte ve bu yönde beklentilerini ifade etmektedirler (Eacute & Esteve, 2000). Sosyal değişmeler, geleceğin dünyasında öğretmen rollerinde değişikliklere sebep olacaktır.

Anne - Baba Etkisi

Günümüzde çalışan anne baba sayısında artış yaşanmaktadır. Anne babalar çocukları ile daha az zaman harcamakta, boşanan anne baba sayıları artmakta ve bu unsurlar da birçok çocuğun duygusal gelişimi üzerinde etkili olmaktadır. Günümüzde anne baba tarafından verilen bazı değerlerin de artık öğretmen tarafından verildiği görülmektedir. Anne babanın eğitim ile ilgili algılarına göre eğitimin bütün boyutları okullarda halledilmelidir, çünkü artık çocuklarda evde eğitim için yeteri kadar zaman ve ilgi kalmamaktadır (Eacute & Esteve, 2000). Bu durum, ebeveynden beklenen rollerin de kısmen öğretmenlere devredildiği şeklinde anlaşılabilir. Öyleyse buna bağlı olarak öğretmenin duyuşsal eğitim bağlamında yükünün artacağı şekilde yorumlanabilir.

Öğrenci Modelindeki Değişim

Günümüzdeki öğrenci modeli de değişmiştir. Öğrenciler öğrenme sürecine aktif bir şekilde katılmakta; öğrenme ve öğretme sürecinde daha fazla ve daha aktif rol almaktadırlar. Sadece bilgi almayan aynı zamanda sınıf içi etkinliklere aktif katılım sağlayan öğrenciler haline gelmişlerdir. Öğrencideki bu değişiklikler, öğretmenin de zorunlu bir şekilde rollerinin değişmesine yol açmıştır. Öğretmenler artık bilgi aktaran değil, öğrenmeyi kolaylaştıran kişi konumunda bulunmaktadır (Çakmak, 2011).

Sadece bilgi alma ile sınırlı olmayan eğitim, tüm alanlardaki gelişimle de ilişkilidir. Öğretmenlerden eğitim alan çocukların sağlıklı gelişimi, yetişkinlerin anlamlı bir şekilde öğrencilerin hayatlarına katılmasına bağlıdır. Diğer yandan öğrencilerin başa çıkmak zorunda kaldıkları fiziksel ve duygusal istismar ya da ihmallere, artan bireysel ve toplumsal sorunlar yaşanmakta ve bu sorunlara da çözüm bulunması noktasında öğretmene iş düşmektedir (Deiro, 2005).

Kalite Anlayışı

Nicel iyileşmeler ile birlikte, nitelik olarak da iyileşmelerin olması beklenmektedir. Öğrenci, okul, öğretmen sayılarında artışlar gerçekleşmişken bu artış beraberinde kalite artışını da getirdiği söylenemez. Nicelik bakımından artışlar beraberinde kalite anlayışı ile ilgili sorunlar da getirmiştir (Eacute & Esteve, 2000). Bu durum, öğretmenlerin öğretici

rollerindeki değişimlerinin farkında olmaları, yeni olan duruma nasıl uyduracaklarını bilmeleri, öğretimdeki sürdürülebilirliği ve tüm eğitim öğretim alanlarındaki kalite arayışlarını gerekli kılmaktadır.

Eğitim Ve Öğretim Sistemine Teknolojinin Girmesi

Değişimi zorunlu kılan bütün sebeplerle birlikte, özellikle teknolojideki ilerlemeler ve teknolojinin eğitime dâhil edilmesi, en önemli unsurlar arasında sayılabilir. Bu konuda (Sönmez, 2002) yakın gelecekte robotlarla ve biyoteknolojik eğitimin gerçekleşebileceğini öne sürmektedir. Sönmez'e göre teknolojideki ilerleme, tüm bilimler değiştirebilir, insan ve doğa yapısında yeni görünümeler ortaya çıkarabilir. Teknolojinin eğitimde kullanılmasına bağlı olarak ortaya çıkan bu durum yine öğretmen rollerinde ve eğitim anlayışında değişimlere de sebep olabilir. Ancak bir de bu durumun olumsuz yansımaları da olabilir. Mesela Sönmez, insanın başa çıkamayacağı canavarlar, köleler, sadistler, katiller vb. yetişebileceğini de iddia etmektedir. Zira her bilimsel gelişmenin tutarsız yanları vardır.

Kitle iletişim araçları, bilgiye ulaşma yollarını arttırmaktadır. Öğrenci kendi kullandığı bilgi kaynağının, öğretmen tarafından da kullanılmasını gerekli görmektedir. Her geçen gün sınıf ortamlarında kullanılan kitle iletişim araçlarına bir yenisi daha eklenmektedir. Sadece sözlü anlatımla ders işlemeye çalışan öğretmen baştan yenilgi almış sayılmaktadır. Öğretmen, öğrenci motivasyonunu sağlamak için bu güçlü kaynakları, bilgileri daha cazip hale getirip motivasyonu arttırmak için kullanabilmektedirler (Eacute & Esteve, 2000). Bu bağlamda öğretmenin dijital devrime ihtiyacı vardır. Aynı zamanda, mükemmel öğretmenlerin ödüllendirildiği ve zamanla daha fazla öğrenciye ulaşabileceği gerçek bir meslek olmak için öğretim mesleğinin dijital öğrenme devrimine ihtiyacı vardır (Hassel & Hassel, 2011).

Sharkey (2016) gelecek dünyasında teknolojinin sınıf ortamında aktif bir şekilde kullanımı ile ilgili dört senaryo öne sürmektedir: (1) Sınıf Öğretmeni Olarak Robot Senaryosu. Bu durumdaki Sınıf öğretmeni tarafından temsil edilir. Sınıf öğretmeni bir robot figürü olarak ve açık bilgi kaynağı olarak hareket etmesi gerekir. (2) Akran ve Arkadaş olarak Robot senaryosu. (3) Bakım Verici Yardımcı Olan Robot Senaryosu. İkinci ve üçüncü senaryoları

aynı zamanda yardımcı robot senaryoları olarak da belirtilebilir. Robotlar insan öğretmenin yerini almayacak sadece sınıf ortamında insan öğretmene destek sağlayacaktır, sınıf ortamında robot yetkili bir figür olarak yer almayacaktır. Senaryo (4) Uzaktan Bulunma (telepresence) Robot Öğretmen Senaryosu. Bu senaryoda robot uzaktan fiziksel olarak insan öğretmenlerinin yerine kullanılabilir.

Aslında robotik araştırmacıların çoğunun amacı, robotların öğretmenlerin yerini alması değildir. Aksine, çoğu robotun tasarım hedefleri, sınıfta bir yardımcı olarak işlev görmek ve onları teşvik edici ve çekici bir eğitim aracı olarak getirebileceği katma değeri arttırmaktır. Robotların sınıfta entegrasyonunu kolaylaştırmak için, insan öğretmenin robotu en az eğitimle kontrol etmesini sağlayan uygun arabirim mekanizmalarını (yazılım, donanım veya hatta mobil uygulamalar) sağlanması gerekir (Ahmad & Mubin, y.y.).

Aslında eğitimde dijitalleşmenin çok önceden başladığı ve halen devam ettiği söylenebilir. Teknolojinin eğitime entegrasyonu ile ilgili ilk örneklere bakıldığında ABD’de 1980lerde Apple’s Classroom of Tomorrow[†] (ACOT) ilk örneklerden iken yine ABD’de 2000li yıllarda Preparing Tomorrow’s Teachers to Use Technology[‡] projeleri uygulanmıştır. Yine ABD’de eyalet düzeyinde teknoloji kullanımını yaygınlaştırmak için Maine, California, Florida, Ohio, North Carolina, New Hampshire, Illinois, Kentucky, Pennsylvania, Virginia, Texas, Louisiana ve daha birçok eyalette projeler uygulanmıştır (Pamuk, Çakır, Ergun, Yılmaz, & Ayas, 2013). Robotlar sınıfta kullanımı ile ilgili sistem ya da projelere Nao, Pepper, Tiro, IROBI, Robosem, EngKey, QRIO, Saya ve Robovie örnek olarak verilebilir (Ahmad & Mubin, y.y.; Sharkey, 2016).

Eğitimde çok çeşitli robotlar kullanılabilir. Basit "mikroişlemci tekerleklerden", gelişmiş araç setlerine, insancıl (insanlara benzeyen robotlar) arasında değişir. Robotun seçimi genellikle çalışma alanı ve öğrencinin yaş grubu tarafından belirlenir. Daha küçük robotlar veya araç setleri özellikle robotik veya bilgisayar bilimleri öğretmek için kullanılır.

[†] Apple’ın Geleceğin Sınıfları

[‡] Geleceğin Öğretmenlerini Teknoloji Kullanımına Hazırlama

İnsana benzer insan vücudu şekli onları etkileşime sokmayı kolaylaştırır ve bu nedenle genellikle dil dersleri için kullanılır (Ahmad & Mubin, y.y.).

Bu tür projelere ya da sistemler incelendiğinde, genel olarak, bu sistemlerin ya insan bir robotla veya animasyonlu bir avatarla etkileşime girerek somutlaştırılabilen ya da insan klavyeden girilen konuşma veya metin aracılığıyla etkileşen parçalanmış halde olduğu görülmektedir. Pedagojik sistem olarak geliştirilen Steve, insanlara sanal bir gemi üzerinde çeşitli ekipmanların nasıl işleteceğini öğretir ve ekipmanın bulunduğu yere götürmek için yol gösterir (Breazeal, 2003). Diğer bir örnek olarak kaldıraç ilkeleri hakkında materyal sağlamak için Japonya'daki dersliklerde kullanılan insansı robot olan Saya verilebilir. Saya, kadın görünümlü uzaktan kumandalı bir insan robotudur. Duygusal yüz ifadeleri yapma kabiliyetine sahip hareketli bir kafadan oluşur. Kontrol odasındaki bir operatör, sınıf içindeki öğrencileri bir video kamera ve robot CCD kamera aracılığıyla duyar ve gözlemleyebilir. Saya robotu bir öğretmen rolünde sunulmuştur (Sharkey, 2016).

Teknolojinin Sınıfta Kullanımının Avantajları

Halen sınıf ortamında kullanılan teknoloji ile ilgili olarak çeşitli avantajları olduğu öne sürülmektedir. Örneğin robot öğretmenler sayesinde daha fazla öğrenciyle etkileşim kurulabilir ve öğrencilere video yoluyla "sınırsız" olarak ders verilebilmektedir. Diğer yandan öğrenmeyi kişiselleştiren akıllı yazılımlar da öğrencilerin derse katılımlarını ve bireyselleştirilmiş öğrenmenin kapısını açmaktadır (Hassel & Hassel, 2011).

Diğer yandan yapılan araştırmalarda, öğrenciler sınıf ortamında kullanılan robotlar ile insan benzeri etkileşimden hoşlandıkları ve derse katılımı motivasyonlarının yüksek olduğu görülmektedir (Ahmad & Mubin, y.y.).

Özellikle okul öncesi dönemde çocukların sosyalleşmesi, dil öğrenmeleri için robotların faydalı bir şekilde kullanılabilmesi umulmaktadır. Sosyal robotlar, renk adları, yeni sözcük öbekleri ve şarkılar gibi okul öncesi çocuklara çeşitli beceriler öğretmek için kullanılabilirler. Gelecekte, robotlar ancak böyle muhtemelen çocuklu veya bireysel yetişkinlere oynama gruplarında, yabancı veya yeni bir dil edinme gibi belirli becerileri öğretmek

için kullanılacak (Soffar, 2016). Araştırmacılar, 18-24 aylık bebekler tarafından robot tarafından öğretilen hedef kelimelerin bilgisinde, öğretilmemiş eşleştirilmiş bir kontrol kelimesi setine kıyasla% 27'lik bir iyileşme olduğunun kanıtlandığını bildirmişlerdir (Sharkey, 2016).

Araştırmacılar, robotların eğitim ortamlarını zenginleştirmek için etkin ve düşük maliyetli bir teknoloji olabileceğini' belirtmektedirler (Sharkey, 2016; Soffar, 2016).

Sınıf Ortamında Robot Kullanımının Dezavantajları

Sınıflarda yüksek teknoloji ürünlerinin kullanıldığı durumlarda bazı olumsuz yargıların olduğundan bahsedilebilir. Yapılan bir araştırmada, insanların okullarda robotların kullanılmasından endişe duydukları belirtmişlerdir. 2012'de Avrupa'da insanların robotlara karşı genel tutumlarını ölçen 27.000'den fazla kişi ile yapılan bir ankette, insanların % 34'ünün robotların eğitim alanından men edilmesi gerektiğini ifade ettikleri; % 60'nın robotların çocukların, yaşlıların veya engellilerin bakımından men edilmesi gerektiğini düşündükleri sonucuna ulaşmıştır. Ankete katılanların sadece% 3'ü, robotların eğitimde kullanılması gerektiğini düşünmekteydiler (Sharkey, 2016).

Dijital öğrenme ön plana çıktıkça, öngörülebilir bir tartışma ortaya çıkmıştır: Öğretmen-sendika yetkilileri, çevrimiçi öğrenme, eğitim yazılımı, video yayınlama ve diğer teknoloji destekli öğretim yöntemlerinin öncelikle öğretmenleri yerine getirmek için kullanılmasını endişe verici olarak değerlendirmişler ve eleştirilerini "Bir öğretmenin yerine bir dizüstü bilgisayar takamazsınız."(Hassel & Hassel, 2011) şeklinde ifade etmişleridir.

Öğretmenlerin bakış açısı ile bakıldığında, sınıfta robotik ve diğer teknolojilerin dahil edilmesini sorgulamak için bir çok nedenin var olduğu iddia edilmektedir. Birincisi, robotik dersleri hem sınıf (yapı, tasarım, test ve temizlik) sırasında ve sınıfın dışında hazırlık yapmak için (yeni ders planları hazırlamak, materyal toplamak, zorluklar belirlemek ve hazırlanmak) çok zaman alabilir. Malzeme maliyeti, sınırlı sınıf alanı ve kısa sınıf dönemleri, en motivasyonlu öğretmenleri bile sınırlar (Cejka, Rogers, & Portsmore, 2006).

Cihat Yaşaroğlu - Öğretmenlik Mesleğinin Geleceği Üzerine Bir Öngörü Denemesi

Öğretmenler, robot üzerinde tam kontrol istemektedirler. Robotun teknik özelliklerine güvenmediklerini ve robotun öğretmen olarak değil, çocukların öğrenme "arkadaşı" olarak işlev gördüklerini ve davranmayı istediklerini söylemişlerdir (Ahmad & Mubin, y.y.).

Eğitim yöneticilerinin destekleri ve onayları da robotiklerin kullanılmasında tereddütler doğurabilmektedir. Yapılan araştırmalarda öğretmenlerin, yönetimlerinden destek almadıkça, sınıflarına robotik getirme konusunda aşırı yüklü hissedebilmektedirler (Cejka vd., 2006). Yönetimin bu bağlamdaki destekleri, öğretmenlerin yaşadığı kaygıyı azaltmak için bir yol olduğu söylenebilir.

Robotların kullanımı ile ilgili olarak etik kaygılar da akla gelebilmektedir. Örneğin robotların denetime açık olması ve herhangi bir hata durumunda hesap verebilirliğine ilişkin olan etik kaygılar bulunmaktadır. İnsanlara destek sunma konusunda, savunmasız yaşlı insanlar olsun isterse küçük çocuklar olsun robotları yerleştirmek kontrol ve hesap verme sorumluluğu ile ilgili sorulara neden olmaktadır (Sharkey, 2016).

Robotlar yapay zeka ürünüdürler. Bu da sınıfta yapay bir ortamın oluştuğunu göstermektedir. Sınıf ortamında robotların kullanılması durumunda, bazı çocukların robotun sesinin doğal olmadığını hissettiği ve bu duruma uyum sağlayamadığı (Ahmad & Mubin, y.y.) belirtilmiştir.

Sınıflarda robotların entegrasyonunu gizlilik mahremiyet açısından dezavantajlı bir durum olarak değerlendirilmektedir. Robotların, kişilerin mahremiyeti üzerindeki etkileri hakkında bir takım sorular daha önce gündeme getirilmiştir. Kişisel bilgilerin toplanması yoluyla bireylerin gizliliği etkilenebilir. İzlenen kişinin tanımlanmasına olanak tanıyan robot sensörleri tarafından alınan bilgiler, kişinin kendisini yalnız ve gözlenmemiş olarak görmesine rağmen doğrudan insan monitörlerine iletilebilir. Alternatif olarak (veya buna ek olarak) bu gibi kişisel bilgiler robot üzerinde saklanabilir ve daha sonra başkaları tarafından erişilebilir. (Ahmad & Mubin, y.y.; Sharkey, 2016).

Eğitim ortamında robotların kullanılması, işsizlik kaygısını da doğurmaktadır. Öğretmenlere ve öğretmen sendikalarına göre eğitim ortamında robotlara geçerse, dünya çapındaki öğretmen ve personelin

görevlerini kaybedebilecekleri endişesi bulunmaktadır (Ahmad & Mubin, y.y.; Soffar, 2016).

Bir başka ortak endişe, bazı durumlarda sosyal robotların kullanımından kaynaklanabilecek insan temasının kaybedilmesidir. Robot öğretmenin, materyali yeni bir yolla öğretmek için yaratıcı veya yenilikçi fikirler geliştiremeyeceği iddia edilmektedir. Silikon bazlı beyin, karbon bazlı beyin gibi üretken olamayacağı, daha önce tanımlanmamış sorulara cevap vermede insan beyni gibi yaratıcı cevaplar veremeyeceği öne sürülmektedir. Robotların kullanımı ile ilgili diğer bir durum ise ölçme-değerlendirmede yetersiz kalabileceğidir. Diğer bir deyişle, öğrencilere değerli olumlu geribildirim veya eleştiri sunmak için kağıtlara yorum yapamaz. Ayrıca robotlar, öğrenciler arasındaki kişisel ayrımları geliştirememektedirler (Goldstein, 2013; Sharkey, 2016; Soffar, 2016).

Çocukların kendi sorumluluklarını kazanmaları noktasında robotların olumsuz etkileri olabilir. Çocuklarla robotlar arasındaki bağlanma eksikliği veya bağlanma ile ilgili sorular robotların kullanımı ile ilgili dezavantaj olarak değerlendirilebilir. Yine robotların kullanıldığı sınıf ortamlarında öğrencilerin sosyalleşme düzeyleri yetersiz olarak gözlemlenmiş ve öğrencilerin sosyal becerileri hakkında öğrenmelerinin bazılarının engellenmiş olabileceği belirtilmektedir (Sharkey, 2016).

Eğitimin ekonomik boyutu açısından değerlendirildiğinde, teknolojinin eğitim ortamında kullanılması her zaman için maliyetlidir. Özellikle Robot öğretmenler daha yüksek maliyetli teknolojilerdir (Soffar, 2016). Bu tür teknolojilerin sınıf ortamında kullanılması, beraberinde ekonomik kaygıları da getirmektedir.

Sonuç

Eğitim ortamını şekillendiren unsurları sosyal değişimler, toplumun talepleri, anne – baba etkisi, öğrenci modelindeki değişim, kalite anlayışı ve eğitim ortamında teknoloji kullanımı olarak sıralayabiliriz. Sayılan faktörlerin etkisi ile eğitimde değişimin olması kaçınılmazdır. Eğitimdeki değişim, öğretmen rollerine de yansıtacaktır.

Cihat Yaşaroğlu - Öğretmenlik Mesleğinin Geleceği Üzerine Bir Öngörü Denemesi

Sınıf ortamında robotların kullanımının öğrencilerin motivasyonunu arttıracığı, öğrencilerin derse katılımlarını arttıracığı, bireyselleştirilmiş öğrenmeyi kolaylaştıracağı ifade edilmektedir. Bu ve benzeri avantajlar, teknolojinin eğitim ortamında kullanılmasını adeta gerekli kılmaktadır. Elbette ki ileride teknolojinin daha da gelişeceği, ilerleyeceği dikkate alındığında, sınıf ortamında kullanılacak teknolojilerin de daha ilerleyeceği, bugünün teknolojik ürünlerinden çok daha işlevsel ve kapsamlı olacağı söylenebilir.

Özellikle belli yaşlarda ya da eğitim kademelerinde robotların kullanımı daha verimli olabilmektedir. Özellikle okul öncesi dönemde dil ya da temel bilgilerin öğretilmesinde robotlar kullanılabilir. Bu durumda robotların diğer kademelerde kullanılamayacağı anlamında yorumlanmamalıdır. Çünkü diğer kademelerde de dersin amacına uygun olarak yapay zekaya sahip araçların kullanılacağı düşünülebilir.

Yüksek teknoloji ile donatılmış sınıfları savunanlar, teknolojinin öğretmenin yerine geçmesini amaçlamaktadırlar. Bu durumun gerçekleşmeyeceği tartışmalı olsa dahi, öğretmen rollerinde köklü değişimlerin olabileceğini savunurlar. Hatta bu durumu, “sahnedeki bilgeden kenardaki rehber[§]” şeklinde sloganlaştırmaktadırlar (Richtel, 2011). Yani eğitimcilerin gelecekte rollerinin ne olacağı, her zaman olması gerektiğinden daha fazla bir şey değildir. Öğrencilerin daha iyi bir ebeveyn, çalışan ya da üretken vatandaş olabilmeleri için ilgili bilgi, beceri, tutum, nitelik ve davranışları kazanmaları için öğrencilere yardımcı olmaktır (Jukes vd., 2010). Bu durum, öğretmenlik mesleğinin tamamen kalkmayacağı, rollerinde değişim olacağı şeklinde yorumlanabilir. Nasıl ki bugünün öğretmenin rolleri ile geçmiş dönemdeki öğretmenin rolleri farklılaşmışsa, geleceğin öğretmenin rollerinin de bugünün öğretmenin rollerinden farklı olacağı söylenebilir.

Teknoloji kullanımının bazı olumsuz yanları ortaya çıkabilir. Bu iddiadan hareketle gelecekte insan eğitiminde kullanılan araç gereçler ne olursa olsun, eğitimin temel hedefinin insan tarafından belirlenmesi gerektiği ortaya çıkmaktadır. Olumsuz yanları olabildiğince minimize etmenin yolu, iyi bir

[§] “a sage on the stage to a guide on the side”

planlama aşaması ile başlamaktadır. Gelecekte eğiteceğimiz/yetiştireceğimiz insanların olumsuz niteliklerle yetişmemesi için eğitimde profesyonel olarak eğitimciler tarafından çeşitli önlemler alınması gerektiği söylenebilir.

En azından yakın gelecekte, öğrencilerin üst düzey düşüncelerini geliştirmek için, en zorlu problemleri analiz edebilmek için bilgi ve becerileri uygulayarak, daha geniş kavramları kavramak ve yeni fikirler ve çözümler üretmek için en iyi konumda öğretmenler yer alacaktır (Hassel & Hassel, 2011). Teknolojinin gelişimi sadece bireysel yaşamda değil aynı zamanda doğal olarak kişiler arası iletişimi, toplumsal yaşamı ve uluslararası ilişkileri de derinden etkilemiş bulunmaktadır. Bununla birlikte teknoloji ne kadar ilerlerse ilerlesin insan faktörü önemini yitirmeyecektir. Eğitimin, teknolojik gelişmelere göre sürekli yenileme ihtiyacı hissetse de insan unsurunun hiçbir zaman tamamen devre dışı kalmayacağı söylenebilir. Bu da öğretmenlik mesleğinin geleceğin dünyasında da var olacağı şeklinde yorumlanabilir.

Kaynakça

- Ahmad, M. I., & Mubin, O. (y.y.). Robots likely to be used in classrooms as learning tools, not teachers. Tarihinde 01 Mayıs 2017, adresinden erişildi <http://theconversation.com/robots-likely-to-be-used-in-classrooms-as-learning-tools-not-teachers-66681>
- Breazeal, C. (2003). Emotion and sociable humanoid robots. *International Journal of Human-Computer Studies*, 59(1-2), 119-155. [https://doi.org/10.1016/S1071-5819\(03\)00018-1](https://doi.org/10.1016/S1071-5819(03)00018-1)
- Cejka, E., Rogers, C., & Portsmore, M. (2006). Kindergarten robotics: Using robotics to motivate math, science, and engineering literacy in elementary school. *International Journal of Engineering Education*, 22(4), 711.
- Çakmak, M. (2011). Changing roles of teachers: Prospective teachers' thoughts. *Eğitim ve Bilim*, 36(159), 14.
- Deiro, J. A. (2005). *Teachers do make a difference: The teacher's guide to connecting with students*. Corwin Press.
- Ertürk, S. (1972). *Eğitimde Program geliştirme*. Ankara: Yelkentepe

*Cihat Yaşaroğlu - Öğretmenlik Mesleğinin Geleceği Üzerine Bir Öngörü
Denemesi*

Yayınları.

- Goldstein, E. B. (2013). *Bilişsel psikoloji*. İstanbul: Kaknüs Yayınları.
- Harwell, S. H. (2003). Teacher professional development: It's not an event, it's a process.
- Hassel, B. C., & Hassel, E. A. (2011). Teachers in the Age of Digital Instruction. Creating Sound Policy for Digital Learning. A Working Paper Series from the Thomas B. Fordham Institute. *Thomas B. Fordham Institute*. Tarihinde adresinden erişildi <http://eric.ed.gov/?id=ED527018>
- Jukes, I., McCain, T., & Crockett, L. (2010). Education and the role of the educator in the future. *Phi Delta Kappan*, 92(4), 15–21.
- Pamuk, S., Çakır, R., Ergun, M., Yılmaz, H. B., & Ayas, C. (2013). Öğretmen ve Öğrenci Bakış Açısıyla Tablet PC ve Etkileşimli Tahta Kullanımı: FATİH Projesi Değerlendirmesi. *Educational Sciences: Theory & Practice*. <https://doi.org/10.12738/estp.2013.3.1734>
- Richtel, M. (2011, Eylül 3). Technology in Schools Faces Questions on Value. *The New York Times*. Tarihinde adresinden erişildi <http://www.nytimes.com/2011/09/04/technology/technology-in-schools-faces-questions-on-value.html>
- Sharkey, A. J. C. (2016). Should we welcome robot teachers? *Ethics and Information Technology*, 18(4), 283–297. <https://doi.org/10.1007/s10676-016-9387-z>
- Soffar, H. (2016, Haziran 20). Robot teachers uses , advantages and disadvantages. Tarihinde 02 Mayıs 2017, adresinden erişildi <http://www.online-sciences.com/robotics/robot-teachers-uses-advantages-and-disadvantages/>
- Sönmez, V. (2002). *Eğitim felsefesi*. Ankara: Anı Yayıncılık.